

Sredi Dunaja raste Ikejin vertikalni vrt

Zelena arhitektura Nova trgovina v središču avstrijske prestolnice naj bi postala znamenitost kot londonski Harrods ali milanska Galleria Vittorio Emanuele

Medtem ko v ljubljanskem BTC že stoji značilna modra škatlasta stavba, ki jo napovedujejo kot eno njihovih najbolj trajnostnih trgovin, saj bodo 90 odstotkov energije lahko pridobili iz obnovljivih virov, v središču Dunaja raste prva povsem drugačna Ikea. Nima parkirišč za avtomobile in v njej rastejo drevesa, avtorji iz dunajskega biroja Querkraft pa so jo zasnovali kot delno javno stavbo. Z mestom Dunaj je že podpisana pogodba, da bo velika strešna terasa na voljo vsem občanom in turistom, ne samo kupcem.

SAŠA BOJC

»Stavba – gre za vertikalni park – se ponaša z okoli 160 drevesi na fasadi in strehi, kar je veliko več, kot bi jih lahko sicer zasadili na tej parceli, z rastlinjem pa bomo na trgu pred stavbo lahko znižali temperaturo zraka kar za pol-drugo stopinjo Celzija. Trgovina bo imela balkone in prostorno teraso na vrhu, saj smo se vprašali, zakaj bi jih imela le stanovanja in vse pogosteje pisarne. Ljudje si vendarle želijo svežega zraka tudi, ko nakupujejo,« je novo Ikejino trgovino nasproti postajališču Westbahnhof na začetku znane nakupovalne ulice Mariahilfer Straße za Delo na kratko opisal arhitekt Jakob Dunkl, solastnik biroja Querkraft. Čeprav se zdi njihova rešitev kot ukrojena za čase nakupovanja med pandemijo novega koronavirusa, je bila v resnici zelo pred časom, skorajda preroška. Z njeno podobo so na natečaju med devetimi biroji zmagali že leta 2017, uresničevati pa so jo začeli letos in bo zgrajena konec prihodnjega poletja. Trenutno gradijo po eno nadstropje na vsake tri tedne.

Pogumen naročnik podvojil honorar za zadnji krog

Kot je povedal Dunkl, so se zavedali, da so zaradi drznosti svoje arhitekturne rešitve na trhljih tleh in da bi zlahka padli skozi sito. Še njim samim se je zdela zamisel tvegana in ne preveč realistična, toda naročnik je bil pogumen in je želel videti več. V finalu so se znašli nasproti slavnemu norveškemu biroju Snøhetta. »Naročnik, to je avstrijska Ikea, je celo podvojil honorar za zadnji, finalni krog. Kar je bila seveda velika motivacija

Jakob Dunkl, biro Querkraft: Naša arhitektura je funkcionalna, v njej se zrcalijo tudi čustva.

in dokaz, kako zelo si želijo izjemne, povsem drugačne rešitve. To poudarjam, ker je takšno ravnanje prav tako velika izjema,« je dejal sogovornik.

Naročnik je arhitekta omejil le z zahtevo, naj bo to »stavba brez enega samega parkirnega prostora in naj bo nekaj povsem drugačnega«. Arhitekti so premislek obrnili v načrtovanje čim bolj fleksibilne stavbe. »Vsako nadstropje ima odprt tloriz z okoli 2500 kvadratnimi metri, ki ga ne pregrajujejo stene, majhni prostori in podobno, okoli te odprte uporabne površine pa so nanizani funkcijski elementi, kot so stopnice in dvigala. Naredili smo tudi zamik od 'fasade', torej skrajnih robov stavbe, za 4,3 metra ter ta prostor uporabili večinoma kot balkone in umestitev dreves, v prtiličju pa za širši pločnik na zelo obremenjeni Mariahilfer Straße. Kako uporaben je naš odprti koncept, smo lahko hitro dokazali že med načrtovanjem, ko je prišla odločitev, da moramo v stavbo vkomponirati še hostel z nekaj sto posteljami; ta bo urejen v zgornjih dveh nadstropjih. Veseli nas, da bo tako stavba živela 24 ur na dan in 365 dni v letu. Hibridne stavbe so nekaj najpomembnejšega, kar lahko daš mestu,« je prepričan Dunkl, tudi profesor in od letos član svetovalnega odbora za umetnost v javnih prostorih na Dunaju. Tudi pri Ikejini trgovini,

430

trgovin ima Ikea po vsem svetu

namenjeni urbanim kupcem, ki bodo prišli peš, s kolesom, podzemno železnico ali vlakom in jim bo dostavna služba kupljeno blago dostavila v roku 24 ur, poudarja predvsem javni značaj stavbe. Z mestom Dunaj je že podpisana pogodba, da bo 1500 kvadratnih metrov velika strešna terasa, ki bo odprta tudi, ko trgovina ne bo delovala, na voljo vsem prebivalcem in turistom, torej bo nekakšen javni trg, ki se bo dvigal sedem nadstropij visoko.

Za ljudi in planet

Koliko bo stala investicija, uradno ne morejo govoriti – mimogrede, postavitev ljubljanske Ikee naj bi stala 90 milijonov evrov – so pa povedali, da je večino proračuna

Nič več modra škatla, pač pa vertikalni park z okoli 160 drevesi na fasadi in strehi, samo z rastlinjem na trgu pred stavbo bodo lahko znižali temperaturo zraka za 1,5 stopinje Celzija.

Ikea v središču mesta imajo tudi v Hamburgu, vendar je videti kot običajna trgovina te verige, le da ima več nadstropij, zato ni primerljiva z novo dunajsko, ki je prva take vrste na svetu.

pri dunajski odzrla zelo draga temeljna konstrukcija, saj je največji statični problem na tej lokaciji podzemna železnica. »Kljub temu si je naročnik celo v fazi iskanja, kje bi lahko prihranili, prizadeval za čim večje število dreves,« poudarja Dunkl.

Že na predstavitvah Ikejine ambasade, kakor so jo poimenovali avtorji, še v fazi izbirnih krogov, so naročnikom pokazali vizualni prikaz brez enega njihovega logotipa in jih vprašali, ali lahko v tej rešitvi začetno vrednote svoje znamke. Menijo namreč, da bo dolgoročno prihodnost trgovine v tem, da bodo trgovci svoje vrednote pokazali v nekaj glavnih trgovinah, salonih, kjer bodo kupci dobili posebno nakupovalno izkušnjo, izdelke pa bomo kupovali po spletu in nam jih bodo domov dostavljali po pošti. Najbrž bo digitalni marketing postal še pomembnejši, razmišlja sogovornik, po drugi strani pa bo morda bolj cenjena tudi fizična izkušnja, torej obisk prave stavbe, kjer bodo kupci dobili o znamki poseben vtis in se srečali z drugimi ljudmi. »Te zgradbe pa bodo morale biti do okolja in uporabnikov prijazne, kar bi moral biti po našem prepričanju končni cilj vseh zgradb oziroma cilj vseh arhitektov – da zadovoljijo potrebe ljudi in planeta, ne samo potrebe naročnika,« je še dodal sogovornik.

Tega načela so se držali pri velikem zasebnem muzeju zbiratelja umetnin Herberta Liauniga v Suhu (Neuhausu) na avstrijskem Koroškem. Kar 90 odstotkov so ga zgradili pod zemljo, zato je to izredno trajnostna stavba z minimalno porabo energije. Ali pa pri svojem prispevku k svetovni razstavi v

Naročnik, avstrijska Ikea, je arhitekta omejil le z zahtevo, naj bo to »stavba brez enega samega parkirnega prostora in naj bo nekaj povsem drugačnega«.

Dubaju, avstrijskem paviljonu, ki v obliki nekakšnih vetrnih stolpov povzema staro tehniko in izkorišča nočno ohlajitev namesto hlajenja s klimatskimi napravami. »Arhitekti moramo v arhitekturo in urbanistične ureditve vkomponirati čim več zelenja, urediti čim več zunanjih prostorov in kolesarskih stez, lepe ureditve čim bližje doma, da ne bo treba daleč, se pravi zagotoviti visoko kakovost življenja v mestih,« opisuje Jakob Dunkl s sodelavci svoje poklicno poslanstvo v prihodnosti.

Med možgani in srcem

Kljub temu da nova Ikejina trgovina ne bo namenjena samo kupcem, si je Ikea s tem drznim projektom pridobila precej brezplačne reklame, o njej so že ali pa še bodo veliko poročali. Arhitekti iz biroja Querkraft so prepričani, da bo pritegnila množico obiskovalcev, da se bodo skozi sprehodili ali se povzpeli po stopnicah, kot to počnejo turisti v londonskem Harrodsu ali milanski Gallerii Vittorio Emanuele II (pa tudi bližnji veleblagovnici Rinascente).

Zgornja terasa bo javni trg za prebivalce Dunaja in turiste, odprt tudi takrat, ko trgovina ne bo delovala.

Navsezadnje je njihov edinstveni Liaunigov muzej, ki so ga začeli graditi leta 2007 in ga v treh fazah dokončali leta 2015 – leta 2008 je na 26. piranskih dnevih arhitekture prejel nagrado piranesi – že zdaj uvrščen na seznam zaščitenih znamenitosti.

Jakob Dunkl je že pred trinajstimi leti med gostovanjem v Ljubljani povedal, da njihovi projekti nastajajo »nekje med možgani in srcem«, da je njihova »arhitektura funkcionalna, a da se v njej zrcalijo tudi čustva«. Že tedaj je

bil prepričan, da je za avstrijsko arhitekturo primernejša oznaka razvijanje kakor inovacija ali kopija. »V današnjem času lahko uporabimo veliko stvari, ki so jih iznašli pred nami, in jih razvijemo še naprej ter tako vsakokrat pridemo do nekakšnih inovacij.« To velja tudi za njihovo delo danes. Poleg muzeja Liaunig je njihovo ime znano še po socialni soseski Highrise Citygate Tower, šoli Attemsgasse in leseni soseski ATT na Dunaju ter Adidasovemu centru v Herzogenaurachu v Nemčiji.

IKEA V LJUBLJANI

»Trgovina na Dunaju je zasnovana po precej novem konceptu in stoji v središču mesta, zato je ni mogoče primerjati z ljubljansko. V nasprotju z drugimi v naši regiji je ljubljanska precej bližje središču mesta, vendar v velikem poslovnem in trgovskem območju BTC, kjer so podobne vrste trgovin. Lokacija trgovine je bila odobrena leta 2015, skladno s to odločbo je bila sprejeta tudi njena zasnova,« so povedali pri Ikei Slovenija. V ljubljanski Ikei je vgrajena že večina tehničnih napeljav, postavljene so mavčne stene in položena tla, urejena sta parkirišče in zunanja okolica trgovine. Zdjaj so na vrsti dokončanje gradnje, funkcionalno testiranje in priprave na končni pregled stavbe. Kdaj bo odprtje, še ne vedo. Ikea v Ljubljani bo za 10.000 kvadratnih metrov večja od opisane pri postajališču Westbahnhof na Dunaju in bo merila okoli 31.000 kvadratnih metrov. V njej bodo otroško igrišče, restavracija s 450 sedeži, bistro, prodajalna švedske hrane, parkirišče za več kot 170 koles in tisoč avtomobilov s petimi polnilnimi postajami za električna vozila ter postajališče mestnih koles Bicikelj.

Kot smo že poročali, bo na strehi imela 2300 sončnih panelov ter rastlinje, ki bo prekrivalo 1200 kvadratnih metrov, geotermalno energijo bodo uporabljali za ogrevanje, deževnico pa za splakovanje stranišč in zalivanje. Urejeni bosta recikliranje za 23 vrst odpadkov in čiščenje odpadne vode s pametnim čistilnim sistemom, tako da bodo za svoje delovanje okoli 90 odstotkov energije lahko pridobili iz obnovljivih virov.

FOTO JOŽE SUHADOLNIK

RACUNALNIŠKA PRIKAZA ZOOM VISUAL PROJECT